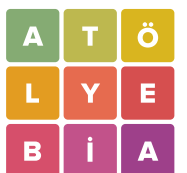

HAK ODAKLI YEREL SEÇİM HABERCİLİĞİ REHBERİ

Prof.Dr. Nazan Haydari Pakkan

IPS İLETİŞİM VAKFI

OCAK 2024

HAK ODAKLI YEREL SEÇİM HABERCİLİĞİ REHBERİ

Prof.Dr. Nazan Haydari Pakkan

İstanbul Bilgi Üniversitesi

İletişim Fakültesi Medya Bölümü

Bu yayın, Etkiniz AB programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir.
Bu yayının içeriğinden yalnızca IPS İletişim Vakfı / bianet sorumludur ve hiçbir şekilde
Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İçindekiler

● Özet	4
● Seçim Haberciliğinin Temel Bileşenleri	6
● Doğru ve güvenilir seçim haberciliği için	7
● Sorumlu habercilik için.....	8
● Anlaşılır ve yalın bir dil için	9
● Nefret söylemi, ayrımcılık ve şiddetten uzak bir dil için	9
● Kapsayıcı seçim haberciliği için.....	10
● Çemberin Dışında Bırakılanlara Dair Seçim Haberleri İçin	12
● Toplumsal cinsiyet	12
● Göç ve mülteciler.....	14
● Yoksulluk	15
● Engelliler.....	16
● Çocuk.....	16
● Kentleşme	17
● Gençlik, üniversite ve kent	17
● Deprem sonrası ve deprem riski	18
● Kürtler ve belediyecilik.....	18
● Güçbirlikleri	19
● Yerelden haberler	19
● Hayvan hakları.....	19
● Seçim Süreci Haberciliği	20
● Seçim sürecine ilişkin konular.....	20
● Seçim haberleri yaparken... ..	21
● Görüşmeler	23
● Kamuoyu anketleri	23
● Görsel kullanımı	23
● Sosyal medya ve dezenformasyon	24
● Sosyal medyayı etkin kullanmak için	25
● Seçim Süreci	25
● Seçim öncesi	25
● Seçim günü.....	26
● Oy sayımı	26
● Sonuçların duyurulması	27
● Sonuçların TV'den izlenmesi	28
● Seçim güvenliği ile ilgili yaşananların doğrulanarak izlenmesi	28
● Başucu Kaynakları	30
● Kaynakça	31

Özet

Seçim haberciliği, seçmenlerin bilinçli tercihler yapabilmek üzere politik süreçleri kavramaları, partiler, politikalar, adaylar ve seçim süreçleri hakkında bilgiye sahip olabilmeleri için önemlidir. Türkiye'deki medya ortamının eleştirisinde, medya sahiplik yapısı, hükümet müdahalesi, ticari mantık, örgütlenme sorunları, haberciliğin temel prensiplerinin uygulanmasındaki sorunlar, sansür ve cezalandırma mekanizmaları, sendikasızlık ve gazetecilerin güvenlik sorunları sıklıkla tartışılan konular arasındadır. Seçim süreçleri ise genellikle gazetecilerin bu sorunlarla ve çok yönlü baskılarla karşı karşıya geldikleri dönemlerdir.

2024 Yerel seçimlerine yaklaştığımız dönemde, *Hak Odaklı Yerel Seçim Haberciliği Rehberi* Türkiye'de demokratik ve katılımcı bir medya ortamının ve kanunlarla korunan bir basın özgürlüğünün neden olmadığı ve hangi şartlarda olabileceği konusuna değil, gazetecinin söylem oluşturma ve eylem önerme gücüne odaklanıyor.

Gazeteciyi haber yazma ve gündem oluşturma sürecinin aktif öznesi olarak tanımlayarak hak odaklı ve kapsayıcı bir seçim haberciliğinin temellerini paylaşıyor. Rehberin temel çıkış noktası bianet haberciliği ve IPS İletişim Vakfı'nın "Etkiniz AB" programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile gerçekleştirdiği Dr. Güventürk Görgülü'nün hazırladığı *Çemberin Dışında Bırakılanlar: Büyük Veri Analiziyle Türkiye'de 2023 Seçimleri* raporu oldu.

Dezavantajlı olarak görülen grupların, 2023 milletvekili ve cumhurbaşkanlığı seçim kampanyaları sürecinde siyasi partiler ve medya aracılığıyla seçim gündemine ne kadar taşındığı sorusundan yola

çıkarak hazırlanan *Çemberin Dışında Bırakılanlar* raporunun önemli bulguları arasında aşağıdaki noktalar yer alıyor:

- » Artan derin siyasi kutuplaşma ortamında taraflı ve önyargıları yeniden üreten medya söylemleri de arttı.
- » Parti bildirgelerinde kadınlara ve engelli bireylere önem verildiği halde haber bültenlerinde bu gruplara yönelik hak veya ihlal tartışmalarına çok az rastlanıyor.
- » Gündeme taşınan Kürtler veya yoksullar gibi dezavantajlı gruplar hak talepleri üzerinden değil, siyasi suçlamalar üzerinden saldırgan bir dille temsil ediliyor.
- » “Yoksulluk” ağırlıklı olarak asgari ücret, emekli maaşları, memur maaşları üzerinden gündeme getiriliyor.
- » LGBTİ+’ların hakları TİP dışındaki siyasi partiler tarafından hiç gündeme getirilmediği halde sosyal medyada çok daha fazla gündem oluyor. Ancak bu tartışmanın da büyük bölümü negatif ve saldırgan dil içeriyor.
- » Medyada kullanılan saldırgan dil sosyal medyaya daha abartılı olarak yansıyor ve toplumdaki kutuplaşmayı büyüten kaynaklardan biri haline geliyor.

Yerel yönetimler, özellikle de belediyeler, her türlü güçlüğü rağmen hala kapsayıcı ve katılımcı bir yönetim anlayışının benimsenebileceği önemli alanlardır. Bunun farkındalığıyla, *Hak Odaklı Yerel Seçim Haberciliği Rehberi* kapsayıcı, kutuplaştıran değil bir araya getiren bir dil kurgusu ve hak odaklı yerel seçim haberciliğinin önemine vurgu yapar.

Hak odaklı yaklaşım, politik partiler ve politikacıların gündemleri üzerinden değil, çemberin dışına bırakılan konuların ve dezavantajlı gruplarının gündemleri üzerinden bir habercilik anlayışını benimser. Toplumun farklı kesimlerini temsil eder, çeşitli görüşlere ve perspektiflere yer verir.

Rehberin ilk bölümü doğru, güvenilir, sorumlu ve kapsayıcı bir habercilik anlayışı ile nefret, ayrımcılık ve şiddeti yeniden üretmeyen yalın ve anlaşılabilir bir anlatıyı hak odaklı seçim haberciliğinin temel bileşenleri olarak ele alır.

İkinci bölüm, yerel seçim döneminde mülteciler, kadınlar, engelliler gibi çemberin dışında bırakılanlar gruplar ve yoksulluk, deprem riski, kentsel dönüşüm gibi konular üzerinden kapsayıcı bir haber gündemi oluşmasına katkı sağlamak üzere örnek konular ve sorular paylaşır.

Üçüncü ve son bölüm seçim sürecinin farklı aşamalarında hak odaklı yerel habercilik için sorulabilecek soruları ve gündeme alınabilecek konuları kapsar.

Seçim Haberciliğinin Temel Bileşenleri

Manipülasyon, dezenformasyon ve söylentiler duyguların yükseldiği ve eleştirel okuma pratiklerinin daha az hayata geçtiği seçim dönemlerinde yaygındır. Gazeteciler bu süreçlerde, özellikle Türkiye gibi ülkelerde, bilgiye erişimde zorluklar ve çok yönlü baskılarla karşılaşabilir. İktidar partisi başta olmak üzere siyasi partiler, medya sahipleri ve adaylar bu baskıların özneleri olabilir. Gazeteci kendi siyasi tercihleri veya oto-sansür mekanizmaları ile de baş etmek durumunda kalabilir.

Derinliği olan, doğru, sorumlu ve güvenilir haberlerin önemi seçim dönemlerinde daha da artar. Seçim sürecinin yaratmış olabileceği karmaşık durumlar nedeniyle de haberlerin herkesin anlayabileceği şekilde yazılması önem taşır. Yerel seçim haberlerinde kullanılan dil, net, açık ve katılımcı olmalıdır. Haber dilinin yalın bir şekilde kurgulanması, seçim süreçlerinin ve gündemde olması önerilen konuların anlaşılabilirliğini sağlar.

Dezenformasyon kampanyaları genellikle kadınlar, LGBTİ+'lar, göçmenler, engelliler gibi dezavantajlı grupları hedef alır; ırkçılık, cinsiyetçilik veya yabancı düşmanlığı gibi önyargıları yeniden üreterek bazı adayları itibarsızlaştıran ve güvenilmez olarak niteleyen araçlar haline gelebilirler. Din, dil, ırk, etnik kimlik, engellilik, yaş, cinsiyet, cinsel yönelim üzerinden belli kimlikleri hedef alan, önyargıya dayalı saldırgan dilin, olumsuz sözlü, yazılı ve görsel ifadelerin ya da süzgeçten geçirilmeden kullanılan ayrıştırıcı bir siyasi söylemin kutuplaşmayı artıran etkisi vardır. Bu durumlarda gazetecinin krizi ve ayrımcılığı büyüten değil, haklar temelinde politik, adil ve etik olarak sorumlu habercilik yapması önem taşır. Bu da haber toplama ve haber yazmada sorumlu bir yaklaşım, doğrulama ve dürüstlük demektir. Yerel seçim gazeteciliği, katılımcılığı artırmayı, toplumsal görüşlerdeki çeşitliliği görünür kılmayı ve yerel

yönetimlerle (belediyeler, köy idareleri ve özel idareler) ve parti politikaları ile ilgili şeffaf bilgilendirme sağlamayı amaçlar.

Doğru ve güvenilir bir seçim haberciliği için...

- » Haberlerinizin farklı kaynaklardan doğruluğunu kontrol edin.
- » Haberleri toplama sürecinde ve haber analizlerinde farklı görüşleri içeren kaynaklara başvurun.
- » Eğer bilginin doğruluğu ile ilgili şüphe varsa bilgiyi paylaşmayın.
- » Bir hata fark edildiğinde en kısa zamanda yanlış ilk habere de gönderme yaparak düzeltin.
- » Yeterli ve doğru veriler olmadıkça bireyler ve adaylar ile ilgili suçlamaları haberleştirmeyin.
- » Kişisel hayatın gizliliğine ve şahsiliğine saygı gösterin.
- » Dezenformasyon ve söylenti yaymamaya dikkat edin.
- » Trend olan yalanları gözden geçirmek için zaman ayırın. Yanıltıcı içeriklere eşlik edecek gerçekler ve bağlam sağlayın. Yanlış bilginin görsel örneklerini kullanıyorsanız, yanlış olduklarını açıkça belirtmek için görselleri filigranla işaretleyin.
- » Parti ve adayların kampanya ofislerinden gönderilen açıklamaları ve verileri kendi başına haber haline getirmekten kaçının; diğer kaynaklarla birlikte değerlendirin.
- » Bildirgeler ve tutum belgelerinde özellikle dezavantajlı gruplara yönelik vaatleri haber konusu yapın.
- » Açık bir önyargı olmasa bile seçtiğiniz konu bir tarafın gündemini destekleyebilir; yaygın gündem dışında kalmış konuları haber konusu yapın.
- » Siyasi açıdan hassas haberlerin nasıl verileceği sorununu bu haberleri hiç vermeyerek aşmaya çalışmayın. Haberin hiç verilmemesi çemberin dışında kalan konuların veya adayların görünmezliğini artırabilir. Sorumlu ve hak odaklı bir yaklaşımla konuya yaklaşmanın yollarını arayın.
- » Adayların programlarının bağlamını öğrenin.
- » Adayların kazanma veya kaybetme olasılıklarına değil, politikalarına odaklanın.
- » Amacınız seçimde heyecan yaratmak değil, hak odaklı ve kapsayıcı bir yaklaşımla doğru haber vermek olsun.
- » Haberlere sonucu kabule zorlayan değil, sorumlu ve sorgulayan bir şekilde yaklaşın.
- » Yapılan alıntılarda kaynak gösterin; sözelimi alıntının yer aldığı kaynağa mümkünse link verin.
- » Bir kişinin açıklamasından alıntı yapıldıysa, kişinin isim ve pozisyonunu belirtin.

» Görüşülen kişi kimliğinin saklı kalmasını isterse nedenini sorun, gerekçeler ikna edici değilse açıklamaları haberde kullanmayın. İsimsiz açıklamaların yol açabileceği sonuçları iyi değerlendirmek önemlidir; gizli kalan bir kaynak tek başına bir söylentinin haberleştirilmesi için yeterli değildir. Görüşülen kişi kimliğinin paylaşılmasında sakınca görmese de can güvenliğinin söz konusu olduğu durumlarda kimlik belirtme konusunu detaylı değerlendirin.

» Eğer görüşmeler başka bir dilde çevirmen aracılığıyla yapılıyorsa çeviriye ve çevirmene güven önem kazanır. Çeviriyi dikkatli dinleyin, anlaşılmayan veya çelişkili yerleri sorular sorarak netleştirin.

Sorumlu habercilik için...

» “Halkın haber alma hakkı” olduğunu her zaman aklınızda tutun.

» Belirli kişilerin, çıkar gruplarının veya siyasi partilerin görüş ve düşüncelerine gereğinden fazla önem vermeyin.

» Haber kaynakları, farklı adayları ve partileri eşit bir şekilde temsil etmelidir. Ancak eşitlikten eşitsizlik de çıkabileceğine göre görünmez kılınan parti, partililer ve çevrelerini haberlerinizin konusu yapın.

» Görsel seçerken ve haberleri sayfa üzerinde konumlandırırken belli adaylar hakkında olumsuz bir izlenim yaratmadığınızdan emin olun. Örneğin, bir aday ile ilgili haber siyasi şiddetle ilgili dış haberlerin yanına yerleştirildiğinde, aday ile ilgili olumsuz bir algı oluşturabilir.

» Adayların isimlerini hangi sıralama ile geçirdiğinize dikkat edin; sıralamanın belli bir adayı ön plana çıkarmadığından emin olun.

» Haber sunarken kişisel görüş ve yorumlardan kaçının. Kişisel görüşlerinizin haber içeriğini etkilemesine izin vermeyin.

» Kime oy vereceğinizi habere yansıtmayın.

» Sosyal medya paylaşımlarınızda da haber yapma süreçlerinde olduğu gibi sorumlu bir yaklaşım izleyin.

» Üzerinizde sizi bir partiyle ilişkilendirecek hiçbir şey taşımayın.

» Her türlü politik, sosyal ve finansal baskıya rağmen bağımsız ve sorumlu kalmak temel amacınız olsun.

» Kamuoyu anketleri seçmen davranışını belirlemede etkin rol oynar. Anket sonuçlarını paylaşırken anketin yöntemsel yaklaşımları, uzman kadrosu, izlenen ilke ve prosedürler, sınırlılıkları gibi konulara dikkat ederek kullanın.

Anketin künyesini, nasıl bir örnekleme ne şekilde uygulandığı (telefonlar, yüzyüze, internet üzerinde gibi), kişi sayısı, yerleşim sayısı, kapsadığı bölge gibi bilgileri not düşün.

» Bir haberin yayınlanması ya da yayılmaması yönünde talepleri kabul etmeyin.

- » Haber için para verip para almayın.
- » Hediye kabul etmeyin.
- » Miting ve toplantılara katılmak için yol ve yemek giderlerinin parti temsilcileri tarafından karşılandığı davetleri kabul etmeyin.
- » Haber için bilgi toplarken, yazarken ve fotoğraf seçerken seçeceğiniz sözcükler ve görseller konusunda sorumlu yaklaşın. Örneğin, bir adayın açıklamalarını “propaganda yaptı”, bir diğerini “savundu” veya “belirtti” şeklinde habere taşımayın. Adaylara ilişkin fotoğraf seçimlerinde de sorumlu bir yaklaşımı benimseyin.
- » Haberi nasıl yapacağınızı haberin özneleri ile konuşmayın.

Anlaşılır ve yalın bir dil için...

- » Kısa ve anlaşılır cümleler kullanın.
- » Gereksiz jargon ve teknik kavramlardan kaçınin.
- » Net ifadeler kullanın, spekülasyondan kaçınin. Muğlaklık olguları bozar, sözcük oyunları anlaşılmayı zorlaştırır.
- » Haberin bağlamını, geçmişini ve arka planını veren, olayın veya konunun nasıl, ne, nerede, neden, ne zaman ve kim tarafından gerçekleştiği gibi temel sorulara cevap veren bir anlatı benimseyin.
- » Seçimlerle ilgili haberlerde ilgili yerleşimin künyesini (nüfus, 2019 seçim sonuçları, hali hazırdaki belediye başkanının partisi, şehrin kişi başına düşen milli geliri gibi) vermek şehrin durumuyla ilgili haberleri daha anlaşılır kılar.
- » Haberin ana mesajını net olarak ileten başlıklar, özetler ve vurgular kullanın.
- » Çok katmanlı ve uzun haberlerde net ve açık bir anlatı oluşturabilmek için mutlaka plan ve çerçeve hazırlayın.
- » Haber konuları ile ilgili daha fazla bilgi almak üzere başvurulabilecek sorumlu yaklaşım benimseyen web sitelerine veya kaynaklara atıfta bulunun,
- » Kesin yargılardan kaçınin.

Nefret söylemi, ayrımcılık ve şiddetten uzak bir dil için...

- » Haberin pozitif ve negatif etkileri olabileceğini hatırlayın.
- » Tansiyon yükseltecek dil ve başlıklardan uzak durun.
- » Yabancı düşmanlığını ve dezavantajlı gruplara yönelik sözlü saldırıları yaygınlaştırmayın.

- » Lakap takmaktan, klişelerden ve hakaret cümlelerinden uzak durun.
- » Cinsiyetçi ve ayrımcı dilin farkında olun, kullanmayın.
- » Şiddet ve aşağılama içeren kışkırtıcı video, fotoğraf, resim ve sesleri kullanmayın.
- » Kışkırtıcı dil veya fiziksel şiddet içeren olayları haberleştirirken haberin kendisinin şiddeti büyütüp nefreti desteklemediğinden emin olun.
- » Belli suçları belli kimliklerle ilişkilendirmeyin.
- » Etnik, dini ve ulusal kimliği terör ile ilişkilendirmeyin.
- » Genelleme yaparak nefret söylemi üretmeyin.
- » Negatif ve saldırgan bir dil kullanmayın
- » Tırnaksız bir şekilde kullanılan demeçler, ifadesine başvuru kişilerin söylemlerini tekrar üretir. Ne tür söylemleri yeniden ürettiğinizin farkında olun.
- » Biz ve onlar karşıtlığını yaratan karşılaştırmalardan ve benzetmelerden kaçınin.

Kapsayıcı seçim haberciliği için....

- » Yurttaşların sorunlarını ve önceliklerini politikacıların ve adayların gündemine taşıyabilme gücünüz olduğunu hatırlayın.
- » Halkın nabzını tutmak için iyi bir gözlemci olun, sokağa çıkın. Yürürken, otobüste, metroda, alışveriş yaparken veya sosyalleşirken yapılan dikkatli gözlemler haberlere ipucu olabilirler.
- » Toplumun farklı kesimlerini, farklı bölgeleri temsil etmeye çalışarak görüş ve perspektif çeşitliliğine önem verin.
- » Tepkileri ve şikayetleri dinlemek üzere mümkünse bir "kamu temsilcisi" veya ombudsman görevlendirin.
- » Halkın her gün yüzyüze kaldığı sorunları haberleştirirken, (Elektrik kesintileri, su/elektrik ücretleri, içme suyuna erişim, bozulmuş yollar, yakıt fiyatları, öğretmen ve hastane eksiği gibi) adayları bu konularda konuşmaya zorlayın.
- » Sorunları ve yerel yönetimlerden beklentileri haberleştirirken kişisel hikayelere ve deneyimlere yer verin.
- » Yerel yönetimlerin faaliyetlerini şeffaf bir şekilde takip edin.
- » Yerel adayların profillerini detaylı bir şekilde sunan ve adayları değerlendirme konusunda yardımcı olacak bilgiler sağlayın.

- » Yerel sivil toplum kuruluşları, mahalle dernekleri ve yerel liderlerle iş birliği yaparak toplulukların gerçek ihtiyaçlarına odaklanın.
- » Dezavantajlı grupların, sendikaların, meslek birliklerinin, LGBTİ+'ların ve kadın gruplarının, hak örgütleri temsilcilerinin görüş ve taleplerini haberleştirin.
- » Hak örgütleri temsilcilerinden ve üniversitelerde çalışan araştırmacılardan temel sorunların (ekonomi, yönetim, sağlık, eğitim, yargı, insan, hayvan ve çevre hakları, dış politika, göç, kadın/ LGBTİ+, ifade özgürlüğü, çocuk vs.) haberleştirilmesi süreçlerinde destek alın.
- » Yerel yönetimleri ve faaliyetlerini sadece seçim zamanlarında değil, sonraki süreçlerde de gündeminizde tutun.
- » Seçimden sonraki dönemlerde seçim dönemlerinde aday ve partilerin verdiği vaatlerin ne kadar yerine getirildiğinin takibini yapın.

Çemberin Dışında Bırakılanlara Dair Seçim Haberleri İçin...

Yerel yönetim kadrolarının ideal olarak amacı kente yaşayan halkın sorunlarına ve çözüm önerilerine çok katmanlı, adil ve kapsayıcı yaklaşarak huzur ve güven ortamı sağlamak olmalıdır. Seçimler ise bu amaca yönelik olarak vizyon ve projelerini gerçekleştirmek isteyen adaylar ve partiler için bir araçtır.

Ancak uygulamada amaç ile aracın çoğu zaman yer değiştirdiğini ve sınırlı sayıda alışlagelmiş konuların gündemi belirlediğini görürüz. Bu durumlarda, çemberin dışında kalanlar seçim sürecinde neredeyse hiç tartışılmaz ya da mülteciler ile ilgili durumda olduğu gibi tartışıldığında seçim propagandası haline getirilir. Bu bölüm dezavantajlı grupların önceliklerini ve yaygın söylemlerin dışında kalmış olan konuları gündeme taşıyacak habercilik için konu, soru ve yaklaşım örnekleri sunar.

Toplumsal cinsiyet odaklı haberler için konu ve soru önerileri

» Adayların;

- toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki taahhütleri ve politika önerileri
- şiddetle mücadele konusundaki planları
- LGBTİ+ hakları konusunda politikaları ve taahhütleri
- kadınların kamusal alanlarda güvenliğini sağlamaya yönelik düşünce, plan ve projeleri
- toplumsal cinsiyet bilinci eğitimine yönelik planları

- » Kadın ve LGBTİ+ temsiliyeti
 - Kadın adayların kampanya ve politika önerileri
 - Kadınların yerel seçim sürecine katılımındaki engeller ve engellerin aşılması yönünde çabalar
 - Kadınların seçim sürecine daha etkin katılımını destekleyen girişimler ve temel STK faaliyetleri
- » Bölgenin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki durumunu yansıtan istatistik ve analizler
- » Toplumsal cinsiyet konusundaki başarılar ve zorluklar üzerine bilgilendirici içerikler
- » Kadınların/LGBTİ+'ların;
 - yerel yönetimlerden beklentileri
 - yararlandıkları belediye hizmetleri
 - belediye yönetimine katılımını artırmak üzere neler yapılabilir?
- » Kadın odaklı yerel bütçeleme politikaları
- » Toplumsal cinsiyet odaklı kent kavramı
- » Toplumsal cinsiyet odaklı belediyecilik
- » Toplumsal cinsiyet temsilleri
- » Şehir ve bölgelerde kadınların görünürlüğünü artırmak için neler yapılıyor?
- » Sığınaklar ve danışma merkezleri
- » Sokak aydınlatmaları var mı? Ne durumda?
- » Belediye kadın ve aile sağlığı merkezleri
- » Belediyelerde kadın istihdamı

Yaygın cinsiyetçi haber söylemlerini yeniden üretmeyin

- Kadın adayların genelde erkek adaylardan daha az haber olduklarının farkındalığıyla haber yapın.
- Kadın adaylar haber olduklarında başarıları sıklıkla değersizleştiriliyor.
 - Başarılarını erkeklerle ilişkilendirerek meşrulaştırmayın. Örneğin; eşi, annesi gibi
 - Önem taşımadığı sürece cinsiyet belirtmeyin. Örneğin; kadın doktor, kadın avukat, kadın muhtar gibi.
 - Anne ve eş rollerine odaklanmayın. "Kocanız adaylığınız hakkında ne düşünüyor?",

“Siz seçim kampanyası ile ilgilenirken çocuklara kim bakıyor? ya da “İş ve aile arasında nasıl bir denge kuruyorsunuz?” gibi sorular sormayın.

• *Başarılı olma istek ve çabasını erken adaylar için taktir edilen bir özellik, kadın adaylar için olumsuz, “fazla hırslı” ve cezalandırılması gereken bir durum olarak nitelendirmeyin.*

- *Dış görünüş, makyaj, saç veya kıyafetler hakkında konuşmayın.*

• *Kilosu, gülümsemesi, çekiciliği hakkında yorum yapmayın.*

• *İçeriğinden ziyade ses tonuna odaklanmayın.*

- *LGBTİ+ 'lar hakkında yazarken eril veya dişil olarak çerçevelemekten kaçının*

Göç ve mülteciler ile ilgili haberler için konu ve soru önerileri

- » Göçün getirdiği sorunlara çözüm önerileri getirilmesinde belediyeler nasıl bir rol oynayabilir?
- » Hangi iller göç alıyor, göç kentleri nasıl dönüştürüyor?
- » Göç alan şehirlerde belediyeciliğin gündeminde neler olmalı?
- » Mültecilere ve göçmenlere yönelik kentsel ve kamusal hizmetler nelerdir?
- » Geri Gönderme Merkezleri'ndeki durumlar ve sorunlar
 - 30'a yakın ilde bulunan geri gönderme merkezlerinin listesi ve bu illerdeki sorunlara belediyelerin yaklaşımları
 - Göçmenlerin sorunları ve belediyelerden beklentileri nelerdir?
- » Göçmenlere yönelik yerel politikaların ve uygulamaların yasal çerçevesini oluşturan mevzuatın sınırlılıkları nelerdir?
- » Yerel yönetimler, hemşehrlik hukukunu ve göçmenler ve mültecilere ilişkin hizmetler konusunu nasıl yorumluyorlar?
- » Göç İdaresi Başkanlığına bağlı “Sınır Yönetimi Genel Müdürlüğü” kurulma amacı ve işlevleri?
- » Göçmenlerin belediyelerden beklentileri
- » Göç bölgelerinde sağlık, eğitim, barınma, su temini, güvenli yaşam alanları ve istihdam konularında atılan adımlar
- » Göçmenlere yardım ve destek amacıyla geliştirilen sivil toplum projeleri

- Sivil toplum ve belediyeler arası iş birlikleri
 - Göçmenlere yönelik sosyal uyum projeleri
 - Belediyeler ve STK'lar arası işbirlikleri
 - Göçmenlerin yasal haklara erişimi ve hukuki danışmanlık hizmetleri.
- » Belediyelerin göçmen ve mültecilere yönelik daha etkin politikalar geliştirebilmesi, uygulaması ve kaynak ayırabilmesi nasıl mümkün olabilir?
- » Belediyelerin genel bütçe vergi gelirlerinden alacakları pay nasıl belirleniyor? Kayıtlı göçmen sayısı bu payı ne şekilde etkiliyor?
- » Yerel yönetimlerin göçmenlere veri temelli hizmet sunabilmesi için sınırları içinde yaşayan göçmenlere ilişkin tam ve güncel veri nasıl sağlanıyor mu? Göç İdaresi Başkanlığı ve diğer ilgili kamu kurumları bu verilerin sağlanmasında nasıl rol oynayabilirler?

Yaygın cinsiyetçi haber söylemlerini yeniden üretmeyin

- Mültecilere homojen bir grup olarak tanımlamayın, genellemeler yapmayın.
- Mültecileri "sorun" gören bakış açısı ile yapılan haberlerde, haberin kaynağı genellikle resmi kurum veya temsilcilerle sınırlı kalıyor. Hak odaklı bir yaklaşım için göçmenlerin bakış açısına yer verin.
- Mülteciler medyada itibarlı haber kaynakları olarak çok az kullanılıyor; mülteci hikayelerini ve tanıklıkları merkeze alan haberler yapın.
- Mülteci kimliği ile "hırsız", "kaçak" ve "suçlu" gibi olumsuz yargılar arasında ilişki kurmayın.
- Göçmenleri "öteki" ve "yabancı" sıfatlarıyla tanımlamayın.
- Göç ve mülteciliği sadece rakamlar ve sayısal veriler üzerinden haberleştirmeyin.
- Kadın mülteciler mağdur oldukları durumlarda bile suçlanıyorlar; hak ihlallerini haberleştirin ve hak odaklı yaklaşımı benimseyin.
- Mülteci hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına ve belediye politikalarına dair haberler yapın.

Yoksulluk odaklı haberler için konu ve soru önerileri

- » Yoksulluğu gidermek amacıyla yerel yönetimlere tanınan görev ve yetkiler nelerdir?
- » Adayların yoksulluğu gidermek için taahhütleri var mı? Neler?
- » Adaylar vatandaşların sorunlarını dinlemek ve kapsayıcı yaklaşmak üzere neler yapıyorlar?

- » Sosyal yardım ve sosyal hizmet politikaları nelerdir?
- » Romanlar ve mülteciler gibi çok katmanlı olarak dezavantajlı gruplar için geliştirilen politikalar var mı?
- » Dezavantajlı gruplar için iş imkanlarını artırmak için çalışmalar yapılıyor mu?
- » Gıda ve beslenme sorunları nelerdir? Nasıl ele alınıyor?
- » Sağlık hizmetlerine erişim
- » Emeklilik ve sosyal güvence
- » Yoksul bölgelerde çevre düzenlemesi
- » Madde bağımlılığı

Engelliler odaklı haberler için konu ve soru önerileri

- » Engelliler yerel yönetimlerden beklentileri nelerdir?
- » Engellilere bağımsız hareket imkânı veren ulaşım imkanları, yaşam alanları ve şehir planlaması var mı?
- » Sağlık hizmetlerine erişimi artırmak için neler yapılıyor?
- » Toplu taşıma araçları ve diğer ulaşım sistemlerinin engellilere sunduğu imkanlar ve sınırlılıkları
- » Engelli hakları örgütlenmeleri ve faaliyetleri

Çocuk odaklı haberler için konu ve soru önerileri

- » Siyasi partiler ve adaylar çocuklar için neler vaat ediyorlar?
- » Çocuk haklarına ilişkin hangi konular gündeme geliyor?
- » Çocuklar için parklar, yeşil alanlar, oyun alanları ve ulaşım konusu nasıl gündeme geliyor?
- » Eğitim ve kültürel hizmetler
- » Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak için destek programları ve etüt hizmetleri
- » Kimsesiz çocuklar ve sokakta yaşayan ve çalışan çocukların barınma ve eğitim ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar var mı?
- » Cezaevindeki çocuklara yönelik vaat ve politikalar mevcut mu?
- » Yerel yönetimlerin çocuk yoksulluğu ile mücadele için önerdiği tedbirler nelerdir?
- » Erken evlilikler, çocuk işçiliği ve istismarı gibi sorunlarla mücadele eden politikalar var mı?

- » “Çocuklara yönelik cinsel istismar ve şiddeti önleme birimi”
- » Çocukların yerel yönetimlere katılımlarını artırmak için neler yapılıyor?
- » Anadilinde eğitim konusunda önerilen sosyal ve kültürel faaliyetler nelerdir?
- » Güvenli yollar, yaya geçitleri ve okul servisi hizmetleri
- » Aşı kampanyaları, düzenli sağlık kontrolleri ve eğitim programları gibi hizmetler
- » Özel programlar ve kamplar
- » Aile destek programları
- » Sosyal yardım programları
- » Okul terki ile ilgili yerel politikalar
- » Okullarda ayrımcılığa yönelik çalışmalar

Kentleşme ile ilgili haber için konu ve soru önerileri

- » Kentsel dönüşüm nedir? Nasıl olmalıdır?
- » Barınma hakkı ve yeni dönüşüm yasasının uygulama süreçlerinde belediyeler nasıl bir yol izleyecekler?
- » Kentsel dönüşüm süreçlerinde yaşanan zorluklar ve destek hatları nelerdir?
- » Büyükşehirlerin ulaşım politikası
- » Alt yapı eksiklikleri ve çözüm önerileri
- » Çevre düzenlemesi

Gençlik, üniversite ve kent ilgili haberler için konu ve soru önerileri

- » Adayların gençlere yönelik taahhüt ve politikaları mevcut mu? Neler?
- » Üniversiteler hemen her kente yayılırken, kenti nasıl dönüştürüyor?
- » Üniversite öğrencilerinin barınma, ulaşım, beslenme, kültürel gelişim vs. alanlarında talepleri nelerdir?
- » Öğrenci örgütlerinin gündemleri ve çalışma alanları
- » Belediye ve kültür sanat faaliyetleri ve destekleri
- » Şehir tiyatroları

Deprem sonrası ve deprem riski ile ilgili haber için konu ve soru önerileri

- » Depremi yaşadığı ve risk altında bulunan bölgelerde depreme yönelik hazırlıklar nelerdir?
- » Acil durum ve kurtarma planları nedir?
- » Deprem bölgelerinde yeniden yapılanma çalışmaları nelerdir? Nasıl bir süreç yürütülüyor?
- » İstanbul ve Marmara Bölgesi için önerilen deprem planları? Neler yapıldı, neler yapılması gerekiyor, talepler nelerdir?
- » Deprem bölgelerindeki hasarlı yapıların güçlendirilmesi ve yeniden yapılması için nasıl destekler veriliyor?
- » Adaylar deprem uzmanlarından danışmanlık alıyorlar mı?
- » İmar çalışmaları, kentsel dönüşüm uygulamaları
- » Toplanma alanları ile ilgili bir düzenleme yapılacak mı?
- » Adayın bölgesindeki deprem çalışmaları, hazırlıkları, imar uygulamaları nelerdir?
- » Seçmenlerin yerel yönetimlerden beklentileri nelerdir?
- » Halk depreme hazırlık konusunda neler yapıyor? Nasıl bilgilendirmelere ihtiyaçları var?
- » Deprem bölgesindeki çadırlar ve konteyner kentlerde yaşayanların yerel yönetimlerden beklentileri?
- » Deprem bölgesindeki yardımların adil şekilde dağıtılması için yerel yönetimler neler yapabilir?
- » Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları birlikte nasıl çalışmalar yürütüyorlar?

Kürtler ve belediyecilik ile ilgili haber için konu ve soru önerileri

- » Kayyım politikaları, uygulamaları,
- » Kayyum sorununun yerel seçimler üzerine etkisi?
- » Devlet-Kürtler geriliminde barış ve temsil açısından neler yapılabiliyor?
- » Merkezi yönetimle ilişkiler açısından engeller neler?
- » Deprem sonrası yapılanma ve belediyecilik anlayışının Kürt illerindeki durumu?
- » Deprem sonrası yapılanma ve belediyecilik anlayışının bölgedeki Kürt nüfus üzerine etkileri, Kürt seçmenin eğilimleri

- » Kürt seçmenlerin görüşleri
- » Kürt seçmenlerin yerel seçimlerden beklentileri nelerdir?
- » Kürtçe dil kursları ve belediyelerde Kürtçe hizmet verilmesi konusu gündeme taşınıyor mu?

Gbirlikleri ile ilgili haberler için konu ve soru nerileri

- » Gbirliėinin yarattığı olanaklar, önündeki engeller, yerel yönetime bakış
- » çalışan örgütlerden temsilcileriyle söyleşiler

Yerelden haberler ile konu nerileri

- » Yerel gazetecilerin izlenimleri
- » Yerel STK ve yerel yönetim işbirlikleri

Hayvan hakları ile ilgili haber için konu ve soru nerileri

- » Hayvan haklarına duyarlı yerel yönetim politikaları
- » Yerel düzeydeki barınak koşulları, sokak hayvanları, hayvan tacizi
- » Yerel hayvan hakları savunucularının görüşleri
- » Hayvan sahiplendirme
- » Hayvan hakları örgütlenmeleri

Seçim Süreci Haberciliği

Seçim sürecine ilişkin konular...

Etkin ve kapsayıcı bir seçim haberciliği aşağıdaki temel konular ile ilgili ön bilgileri gerekli kılar. Seçimler için belirleyici olan tarihlerin ve aşamaların takibi ve dönemlere uygun olarak haber konularının gündeme getirilmesi önemlidir.

- » Seçim Takvimi
- » Seçimin resmen ilanı ve seçim takvimi
 - Yüksek Seçim Kurulu ve genelgeleri
 - Seçim takviminin başlangıç günü
 - Seçmen listelerinin ilanı, kontrolü, itirazlar, yazılım, kontrol
 - Seçime katılabilecek siyasi partilerin ilanı
 - Siyasi partilerin birleşik oy pusulasındaki yerlerinin belirlenmesi
 - Seçmen kütüklerinin kesinleşmesi ve seçmenlerin oy vereceği yer ve sandıkların belirlenmesi
 - Siyasi partilerin aday listelerini YSK'ya teslim etmeleri
 - Kesin aday listelerinin il ve ilçe seçim kurullarınca ilan edilmesi
 - Seçim propagandası ve yasakların başlaması

- » İl/ilçe seçim kurulları komisyonu
- » Seçim kampanyası
- » Parti bildirgeleri, seçim beyannameleri ve seçim programları
- » Oy verme günü ve oy verme prosedürleri
 - Kimler oy kullanabilir?
 - Sandıklara nasıl kaydolunur?
 - Nerede, ne zaman ve nasıl oy kullanılır?
- » Seçim pusulaları
- » Seçim sistemi ve sorunları
- » Muhtar/belediye meclisi üyesi/belediye başkanı ne yapar?
- » Belediyelerin gelir kaynakları ve Türkiye’de merkezi yönetimden özerkliğin sınırları
- » Belediyeler hangi hizmetleri sunuyor?
- » Seçim sonrası ve itirazlar
- » Adaylar ve partilerle ilgili bilgiler ve kampanya görevlileri listesi
- » Partilerin ve adayların hakları ve sorumlulukları
- » Parti programları, yapıları ve kampanya operasyonları
- » Parasal kaynaklar, bölgelere göre güçleri, ulusal ve yerel düzlemde partinin önemi, geçmiş seçimlerdeki performansları,
- » Partilerden bilgi alınabilecek kişiler (sözcü, kampanya görevlisi)
- » Kampanya ve seçim temel başlıklarının belirlenmesine katkı sağlayacak raporlar, uzmanlar, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşları
- » Gazetecilerin uyması beklenen resmi düzenlemeler

Seçim haberleri yaparken...

- » Parti ve adayların sadece basit açıklamalarını kullanmayın, neler yaptıklarını açıklayarak arka plan bilgisi sağlayın.
- » Basın açıklamaları deneyimli kişiler tarafından olası sorulara cevapları içerecek şekilde kapsamlı olarak hazırlanır. Bu tür açıklamaları dikkatle kullanın.

- » Yasal şartlar, adayların ve seçim bölgesinin uygunluk standartlarına ilişkin haberler yapın.
- » Seçmen kayıt prosedürünü ve seçmen listelerinin güncellenmesini dikkatle değerlendirin, işlerin uygun ve şeffaf şekilde yürütüldüğünden emin olun.
- » Partilerin ve adayların seçim kanunu çerçevesindeki hak ve görevlerine nasıl yaklaştıklarını takip edin.
- » Partilere ve adaya TRT ve yaygın medya kanallarında ne kadar söz hakkı tanındığını takip edin; sorgulayan bir yaklaşımı benimseyin.
- » Seçim kurulu açıklamadan önce seçim sonuçları açıklama konusunda dikkatli davranın.
- » Seçim düzensizliklerinde sandık görevlilerinin eğitim ve bilgilendirilme eksikliklerinin payını araştırın.
- » Bütün partilerin ve adayların kendilerine yasalarla tanınan haklardan faydalandıklarına emin olun; haksız bir uygulamayı gündeme taşıyın.
 - Adaylar tehdit, taciz ya da saldırıya maruz kalıyorlar mı? Oy hakkının engellendiği durumlar oluyor mu? Ayrım gözetmeksizin tüm adayların ve miting alanlarının güvenliği sağlanıyor mu?
 - Seçim komisyonu tüm partilere ve adaya eşit şekilde davranıyor mu?
- » Adayların ve partilerin yerine getirmedikleri ve ihlal ettikleri hak ve sorumlulukları takip edin.
 - Şiddeti teşvik eden, ayrımcı söylemler içeren açıklamalar yapan adaylar var mı?
 - Diğer partilerin ve adayların çalışmalarına veya kişisel haklara zarar verilen durumlar var mı?
 - Seçmenlerin oyları para ve hediye satın alınmaya çalışılıyor mu?
 - Seçim kampanyası için kamu kaynakları kullanılıyor mu?
 - Adil bir sosyal medya kullanımı var mı?
- » Yerel yönetimleri sadece seçimler ile ilgili olarak değil her zaman gündemde tutun. Seçim sonrasında da yerel seçimlerde verilen vaatlerin ve önerilen politikaların nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğini takip edin.
- » **Basın toplantılarında;**
sadece dinlemeyin, sorular sorun; arka plan, gerekçeler ve nedenler üzerine açıklamalar isteyin.
- » **Bir yürüyüş ve mitingi izlerken;**
gündeme gelen konuları, kalabalığın tepkisini, mekanın detaylarını anlatın.

Adaylar ve parti liderleriyle görüşmeler yapın.

- » Görüşme öncesinde adayların geçmişi, kaynakları, toplumsal imajı, öncelikleri ve gündemindeki konular ile ilgili kapsamlı bilgi toplayın.
- » Kısa, basit ve doğrudan sorulardan oluşan bir liste hazırlayın.

Kamuoyu anketleri;

Kamuoyu anketleri seçmen davranışını belirlemede etkin rol oynar. Türkiye’de giderek büyüyen rekabetçi bir anket sektörü olduğunun farkındalığıyla kamuoyu anketlerini gündeme taşıyın.

- » Anket sonuçlarını paylaşırken anketin yöntemsel yaklaşımları, uzman kadrosu, izlenen ilke ve prosedürler, sınırlılıkları gibi konulara dikkat ederek kullanın.
- » Partizan çizgide kurgulanmış anketlere dikkatli yaklaşın, haber konusu yapmayın.
- » Bilimsel niteliğinden kuşku duyulan anketleri haberleştirmeyin.
- » Seçim sürecini adaylar arasında bir yarış gibi görmeyin. Anketleri adayların kazanma veya kaybetme ihtimallerini tartışmaya açan araçlar olarak kullanmayın.
- » Anketleri okuyucu ya da izleyicide heyecan yaratmak için kullanmayın.
- » Anketlerin adayların önemli konulardaki politikaları üzerine sunduğu sonuçlara odaklanın.

Görsel kullanımı

Seçim dönemlerinde görsel iletişim (yazım tarzı, mizanpaj, fotoğraf, kullanılan renkler, grafikler gibi) seçmenin zihninde kalıcı bir izlenim oluşturmak için önemli bir araçtır. Özellikle AI ve dijital teknolojiler seçim zamanlarında haberlerin güvenilirliği konusunda soru işaretleri oluşturur. Dil tercihi kadar görsel tercihlerde de sorumlu ve hak odaklı bir yaklaşımı benimsemek önem taşır.

- » Fotoğraflar ve bunların boyutu ve düzeni gibi faktörler seçmen algılarını etkileyebilir ve olası önyargıları ortaya çıkarabilir. Bunun farkındalığıyla haber yapın.
- » Kampanya etkinliklerini nasıl görselleştirdiğinize dikkat edin. Örneğin, bir adayın miting haberinde büyük kitlelerin fotoğraflarını kullanıp başka bir adayın mitingini hiç fotoğraf kullanmayıp birkaç cümle ile aktarmayın.
- » Belirli algoritmalar kullanılarak gerçek kişilerin ses ve görüntülerini taklit eden yapay zeka uygulamalarına (deepfake) dikkatli yaklaşın. Bu uygulamalar kolayca sahte habere dönüşebilir.
- » Adaylar kamuoyundaki imajlarını şekillendirmek için görsel iletişimi kullanarak kamuoyu üzerine etkili olmaya çalışırlar. Adayların ve partilerin kendi kullandığı görselleri haberlerinizde dikkatli kullanın.

Sosyal medya ve dezenformasyon

Seçim haberciliği süreçlerinde sosyal medyayı etkin olarak kullanabilmek olası olumsuz etkileri üzerine de düşünmeyi gerektirir.

» Sosyal medya bir seçim kampanyasını takip etmek için önemli bir araç olabilir, ancak sosyal medyayı tek kaynak olarak kullanmayın. Bilgilerin doğruluğunu kontrol edin ve mutlaka geleneksel kaynaklarla birlikte düşünün.

» Sosyal medyanın özellikle seçim dönemlerinde bir dezenformasyon alanı olduğunu unutmayın. Seçim dönemlerinde sosyal medya ve doğrudan mesajlaşma uygulamalarından yalan haberler, sahte ses kayıtları, yazışmalar, ekran görüntüleri, sahte afiş ve pankart görselleri, güncelmiş gibi sunulan eski haberler kolayca dolaşıma girer.

» Yalan haberlerin seçim dönemlerinde artmasının nedenlerinden biri de karşıt görüşlü seçmenlerin ya da partilerin farklı platformlarda 'asimetrik propaganda' yapmasıdır.

Asimetrik propaganda A partisinden olan bir bireyin kendisini B partisinden göstererek B partisinin propaganda araçlarını manipülasyona uğratması olarak açıklanabilir.

Örneğin, bir parti temsilcisi, Facebook'ta başka bir parti hakkında olumsuz bilgi yaymak için bağlantısız biri gibi davranabilir.

» Trend olan yalanları gözden geçirmek için zaman ayırın. Yanıltıcı içeriklere eşlik edecek gerçekler ve bağlam sağlayın. Yanlış bilginin görsel örneklerini kullanıyorsanız, yanlış olduklarını açıkça belirtmek için görselleri filigranla işaretleyin.

» Sosyal ağlarda paylaşılanların çoğu kişisel görüşlerden yola çıkarak oluşturulmuş öznel anlatılardır ve genellikle bir sorunun sadece bir yönüne dair fikir verirler.

» Sosyal medyadan elde edilen bilgiler nispeten yüzeyseldir; bir telefon görüşmesinde ya da yüz yüze görüşmede insanlardan yalnızca çevrimiçi iletişimden daha fazla bilgi alabilirsiniz.

» Sosyal medya paylaşımları üzerinden bir konunun önemli olduğu sonucuna ulaşmayın. Sosyal medya içeriğindeki hızlı ve sürekli artış, bilginin elenmesini zorlaştırır. İçerik bolluğu bir konunun gerçekte olduğundan daha önemli olduğuna dair bir algı oluşturabilir.

» Sosyal medya bir bütün olarak kamuoyunu temsil etmez; sadece sosyal medya erişimi olup kullananların görüşlerine dair bir fikir verebilir.

» Dezenformasyon her zaman enformasyon ile çözülemeyebilir.

» Gerçek kişilerin ses ve görüntülerinin yapay zeka uygulamalarına üzerinden bir araya getirilmesiyle dolaşıma giren sahte video ve seslere (deepfake) şüpheli yaklaşın.

Sosyal medyayı etkin kullanmak için...

- » Sosyal medya, farklı görüşlere ve kaynaklara erişimi mümkün kılarak seçim kampanyasının daha hızlı bir şekilde haberleştirilmesine yardımcı olabilir.
- » Ana partilerin ve adayların önemli kampanya gelişmelerini sosyal medya üzerinden eş zamanlı olarak takip edin.
- » Sivil toplum temsilcilerinin, uzmanların, kanaat önderlerinin seçim kampanyası hakkında aldıkları pozisyonları izleyin.
- » Katılmadığınız parti etkinlikleri ve miting hakkında hızlı bir şekilde ön bilgi edinmek için sosyal medya kullanılabilir. Örneğin, farklı sosyal medya platformlardaki görsel bilgiler, mitingdeki atmosferi, katılımcı sayısını veya konuşmaların içeriğini değerlendirmek için özellikle yararlı olabilir. Buradan edindiğiniz bilgileri başka kaynaklarla birlikte değerlendirdiğinizden emin olun.
- » Belirli olaylara ilişkin kısa ve ilgili mesajlar ileterek özellikle seçim süreçlerine dair doğru bilgi akışına katkı sağlayabilirsiniz.
- » Takipçilerden gelen geri bildirim ve tepkiler, farklı bakış açlarına, seçmenin ne kadar bilgili olduğuna ve belli konularda neler hissettiğine dair bilgi verir.
- » Sosyal medyayı, nefret söylemini ve tabandan gelen her türlü söylemi izlemek için kullanılabilir.

Seçim süreci

Bir gazeteci, seçim sürecinin her aşamasına süreci daha kapsamlı anlamayı ve farklı kaynaklara başvurmayı sağlayacak sorular sorarak yaklaşmalıdır. Seçim süreçlerinde oy verme, oyların sayılması, sandıkların karıştırılması, seçmenlerin oylarını kullanırken tehdit edilmesi, oy pusulalarının imha edilmesi veya sayım sırasında oy sayılarına ekleme yapılması, bölgesel seçim komisyonuna nakil sırasında sandıkların değiştirilmesi, bölgesel sonuçların ulusal seçim komisyonuna iletilmeden önce tahrif edilmesi gibi seçim güvenliğine ilişkin sorunlar yaşanabilir.

Bu sorunların takibi ve sorumlu bir şekilde haberleştirilmesi önem taşır. Bu bölüm seçim süreçleri ve bu süreçlerin haberleştirilmesine ilişkin konu ve sorulara dair örnekler sunar.

Seçim Öncesi

- » Adaylar için uygunluk şartları yerine getirilmiş mi?
- » Partiler adaylarını nasıl belirliyor? Aday belirleme süreçlerine yerelin ihtiyaç ve beklentileri ile uyumlu olarak yaklaşıyorlar mı?
- » Seçim bölgelerinin sınırları ve seçmen dağılımındaki durum nedir?

- » Seçmen kayıt süreçlerinin uygunluğu ve sürecin şeffaf ve geçerli olup olmadığı konusu.
- » Seçmen listelerinin güncellenmesi
- » Kimler oy kullanıyor, kimler kullanamıyor? (Hapishaneler, yatılı okullar, silahlı kuvvetler, yurt dışı kullanımı vs.)
- » Hakları olup da oy kullanamıyor durumda olanlar var mı?
- » Sandık kurulları bütçeleri ve oluşumu.
- » İlçe seçim kurulları nasıl oluşuyor?
- » Seçim yönetimi seçim komisyonunun yapısının ve işleyişinin demokratik misyonuyla tutarlı mı?
- » Seçim komisyon ve üyeleri hakkında haberler
 - Komisyonun yetki alanı nedir?
 - Üyelerinin nitelikleri nelerdir?
 - Siyasete dahil olmuşlar mı?
 - Hükümet veya siyasi parti yetkilileriyle aile bağları var mı?
 - Bir partiyi diğerine tercih etmelerine yol açabilecek ekonomik çıkarları var mı?

Seçim günü

- » Seçim atmosferi
- » Sandık başları (görevliler, müşahitler, yurttaşlar), güvenlik, sorunlar
- » YSK'nin ilan ettiği saat itibariyle oy sayımı (sandık izleme ve sonuçlar)
- » Seçim güvenliği ile ilgili yaşananların doğrulanarak izlenmesi

Oy sayımı

Sayım, oyların derlenmesi, düzenlenmesi ve sorunların çözümü (yeniden sayım gerektirebilir) birkaç saatten birkaç haftaya kadar sürebilir. Bu nedenle sonuçlar kademeli olarak bölge bölge, ilçe ilçe veya oylama istasyonu bazında açıklanabilir. Bu süreçte aşağıdaki sorulara ilişkin sorumlu habercilik önem taşır.

- » Oy pusulaları düzenli ve doğru bir şekilde sayıldı mı?
- » Oy kullananlarla çıkan oylar eşit mi?

- » Sandıklar nasıl muhafaza edildi?
- » Her parti veya aday için oy pusulaları doğru bir şekilde ayrılmış ve ayrı ayrı sayılmış mı?
- » Seçmen sayısı oy sandığındaki oy pusulası sayılarına karşılık geliyor mu?
- » Kullanılmayan oy pusulaları güvenli bir yerde saklandı mı, geçersiz kılındı mı veya imha edildi mi?
- » Seçim görevlileri arasında anlaşmazlık çıktı mı? Nasıl çözüme ulaşıldı? Anlaşmazlık nedenleri nelerdi?
- » Oylar sayıldıktan sonra tutanak tutuldu mu? Herkes imzaladı mı? İmzalanmadıysa, neden?
- » Tutanağın kopyaları parti temsilcilerine ve seçim gözlemcilerine verildi mi?
- » Sandıklar güvenli bir şekilde merkezi seçim bürosuna taşındı mı?
- » Kurul üyeleri sandığın götürülmesine eşlik etti mi? Sandık görevlilerine müdahale edildi mi?

Sonuçların duyurulması

Gazeteci, Seçim Kurulu açıklamadan önce gelen seçim sonuçlarını haberleştirmekte dikkatli olmalıdır. Seçim sonuçlarına itirazların nedenlerini tam olarak açıklaması ve itiraz sürecinin ayrıntılarını adım adım açıklaması gerekir. Temel kural, bir gazetecinin seçim sonuçlarını, seçim komisyonu resmi olarak duyurmadan yayınlamamasıdır, ancak bu kural uygulamada ihlal ediliyor.

- » Sonuçların açıklanmasında olağandışı gecikmeler yaşandı mı?
- » Parti temsilcilerinin seçim sırasında hazır bulunmalarına izin verildi mi?
- » Seçim günü kaydedilen oylar ve sonuçlar arasında farklılıklar var mı?
- » Resmî sonuçlar ile ilgili soru işaretleri var mı? Varsa kaynakları neler olabilir?
- » Adaylar sonuçlara itiraz etti mi? İtirazların hazırlanması ve dosyalanması için yeterli zaman tanındı mı?
 - Seçim sorunlarını değerlendirilme süreçlerinde tarafsız olunmadığı gözleniyor mu?
 - İtirazların geçersiz kılınması, reddedilmesi veya kabul edilmesi için gösterilen nedenler makul görünüyor mu?
 - Bir gazetecinin kısmi sonuçları yayınlaması, ilk sayım sırasında dolandırıcılık veya tahrifat riskinin azaltılmasına yardımcı olabilir. Bununla birlikte, bu kısmi sonuçların, seçim kanununa uygun olarak, oy verme merkezi başkanı veya yerel seçim komisyonu tarafından yapılan resmî açıklamalara dayanması gerekmektedir.

Sonuçları TV'den izleme

Habercinin televizyondan verilen seçim sonuçlarını izlemesi önem taşır.

- » Kanalların duruşları konusunda bilgi sahibi olun, verilen sonuçlara sorgulayıcı yaklaşın.
- » Kanallarda verilen sonuçların hangi kaynaktan bilgi edildiğini takip edin ve haberleştirin.
- » Aday listeleri, önceki seçim (genel, yerel, cumhurbaşkanlığı) sonuç tabloları gibi belgeleri el altında bulundurun. Sonuçlara geldikçe eskilerle karşılaştırma gerekebilir.
- » Önceden randevulaşmış kişilerden görüş almaya çalışın.

Seçim güvenliği ile ilgili yaşananların doğrulanarak izlenmesi

Seçim sahtekarlığı, seçim sonucunu değiştirmek amacıyla kasıtlı olarak yapılan usulsüzlüklere dir. Bir gazeteci bunları ifşa etmelidir, ancak bunu dikkatli ve sorumlu bir şekilde yapmalıdır. Çünkü bu süreçlerdeki yanlış bilgilendirmeler toplumsal kutuplaşmayı ve öfkeyi artırabilir.

- » Oy verme merkezlerinin içinde veya yakınında seçim faaliyeti veya kampanya malzemesi olduğuna dair işaretler var mı?
- » Seçmenlere baskı yapıldığına veya tehdit edildiklerine dair durumlar var mı?
- » Yetkili olmayan kişiler (üniformalı askerler gibi) mevcut mu? Seçim sürecine müdahale ediyorlar mı?
- » Oy verme prosedürlerine uyuluyor mu? Seçim personeli prosedürler konusunda bilgili mi? Usulsüzlüklere gerekli müdahalelerde bulunuyor mu?
- » Oy pusulası gizliliğine riayet ediliyor mu?
- » Oy sandıkları doğru şekilde mühürlenmiş mi?
- » Sandık güvenliği sağlanıyor mu? Sandıkların karıştırıldığına, aynı kişilerin birden fazla oy kullandığına veya seçmenlerin önceden doldurulmuş oy pusulalarını kullandığına dair işaretler var mı?
- » Parti temsilcileri mevcut mu? Süreci nasıl takip ettiler? Gözlemlenen sorunlar var mı?
- » Parti görevlileri sandık başında görevlerini yerine getiriyorlar mı?
- » Seçim düzensizliklerinde sandık görevlilerinin eğitim ve bilgilendirilme eksikliklerinin payını araştır.
- » Usulsüzlükleri birçok kaynaktan doğrulayın.
- » Bir bölgede belgelenmiş bir usulsüzlük ve dolandırıcılık, diğer bölgelerde tamamen normal bir şekilde yapılabilen bir seçimin tamamını geçersiz kılmaz.

Bir seçim sürecinde tespit edilen usulsüzlüklerin tümü mutlaka seçim sahtekarlığı anlamına gelmeyebilir. Örneğin bir oy verme merkezindeki bazı prosedürlere uyulmaması, seçim çalışanlarının eğitim ve bilgi eksikliğini yansıtır olabilir. Usulsüzlükleri farklı kaynaklardan bilgi edinerek kapsamlı ve sorumlu şekilde haberleştirin.

Sonucu etkileyebilecek usulsüzlükler birçok sandıkta tespit edilmesi derinlemesine bir inceleme gerektirir, takipçisi olun.

» Seçim sürecinin güvenliğini ve şeffaflığını izlemek için genellikle **bazı ulusal organizasyonlar ve STK'lar** da projeler düzenler. Örneğin; Oy ve Ötesi veya Bağımsız Seçim İzleme Platformu (BSİP). Siyasi partiler ve sivil toplum örgütlerine sandık usulsüzlüklerine ilişkin bilgi almak için başvurulabilir; ancak bilginin farklı kaynaklardan doğrulanarak kullanılması önem taşır.

» **Bağımsız gözlemciler** seçmenlerin güvenini artırmaya ve seçimin meşruluğunun değerlendirilmesine yardımcı olur. Bağımsız gözlemcilere kaynak olarak başvurulabilir.

Başucu Kaynakları

- 6284 Sayılı kanun Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi

- Belediyeler Kanunu Kentsel Dönüşüm Yasası.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>

- bianet Erkek Şiddeti Çetelesi.

<https://bianet.org/proje/erkek-siddeti-cetelesi-285345>

- BİA Medya Veri Tabanı.

<https://medyagozlemveritabani.org/>

- BİA Medya Gözlem Raporları

<https://bianet.org/proje/medya-gozlem-raporlari-285351>

- Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi.

<https://www.mevzuat.gov.tr/>

- Çevre Kanunu.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2872&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

- Çocuk Hakları Sözleşmesi

<https://www.ihd.org.tr/ble-mletler-cuk-haklarina-da-slee/>

- Erkek Şiddeti Çetelesi

<https://bianet.org/proje/erkek-siddeti-cetelesi-285345>

- Çemberin Dışında Bırakılanlar / Büyük Veri Analiziyle Türkiye 2023 Seçimleri

<https://static.bianet.org/2023/10/rapor/cemberin-disinda-birakilanlar-202309.pdf>

- Göçmen Nüfus Sayıları

<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

- Görgülü, Güventürk (2023). Çemberin Dışında Bırakılanlar: Büyük Veri Analiziyle Türkiye’de 2023 Seçimleri. bianet ve IPS İletişim Vakfı.

<https://static.bianet.org/2023/10/rapor/cemberin-disinda-birakilanlar-202309.pdf>

- Hrant Dink Vakfı Medyada Nefret Söylemi Raporları.

<https://hrantdink.org/tr/asulis/yayinlar/72-medyada-nefret-soylemi-raporlari>

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) Nüfus ve Demografi 2022.

<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>

- Türkiye İstatistik Kurumu (6 Şubat 2023). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022.

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=49685#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20>

[Kurumsal&text=T%C3%BCrkiye'de%20ikamet%20eden%20n%C3%BCfus,575%20bin%20441%20ki%C5%9Fi%20oldu](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=49685#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20)

- Yüksek Seçim Kurulu Mahalli İdareler Genel Seçimleri Arşivi

<https://www.ysk.gov.tr/tr/mahalli-idareler-genel-secimleri-arsivi/2650>

- Yüksek Seçim Kurulu.

<https://www.ysk.gov.tr/tr/ysk-gorev-ve-yetkileri/1493>

Kaynakça

- Alankuş, Sevda (2016) Barış Gazeteciliği El Kitabı. IPS İletişim Vakfı. Barış Gazeteciliği El Kitabı.
- American Press Institute, Election SOS, First Draft, Hearken, National Task Force on Election Crises, PEN America, Protect Democracy, Trusting News (2020). The Reporters Guide to Covering the 2020.
<https://pen.org/reporters-guide-to-covering-the-2020-election/>
- Batuk, Nihal ve Adıgüzel Yusuf (2022). Yerel Yönetimlerin Sosyal İçerme Faaliyetlerinin Göçmenlerin Toplumsal Uyumuna Etkisi: İstanbul Örneği. Middle East Journal of Refugee Studies, 7(2), 51-79. SODEV.
- Committee of experts on media pluralism and transparency of media ownership (MSI-MED)(2017). Study on Media Coverage of Elections with a Specific Focus on Gender Equality. Council of Europe.
<https://edoc.coe.int/en/media/7612-media-elections-and-gender-study-on-media-coverage-of-elections-with-a-specific-focus-on-gender-quality.html>
- İstanbul Planlama Ajansı ve Sıfır Ayrımcılık Derneği (2021). Türkiye’de Türkiye’de Roman Toplulukları ve Yoksulluk Araştırması Raporu.
<https://sodev.org.tr/sodev-turkiyede-roman-topluluklari-ve-yoksulluk-arastirmasi/>
- Kadın Adayları Destekleme Derneği (2021). Yerel Siyasette Kadın Adaylar Neden Yok. İstanbul: Kadın Adayları Destekleme Derneği Yayınları.
https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2022-02/yerel-siyasette-kadinin-adi-neden-yok_0.pdf
- Media Council of Kenya (2022). Guidelines for Election Coverage. <https://mediacouncil.or.ke/node/518>
- Reporters without Borders for Freedom of Information (2015). Handbook for Journalists During Elections.
https://rsf.org/sites/default/files/handbook_for_journalists_during_elections.pdf
- Ruacan, İpek (2023). Anketlere Göre Önde: Medya, Kamuoyu Anketleri ve Seçim Haberciliği Üzerine Bir İnceleme. NewsLabTurkey Research Hub.
<https://www.newslabturkey.org/medya-kamuoyu-anketleri-ve-secim-haberciligi-uzerine-bir-inceleme/>
- RTDNA (2023). Improving Trust in Local Political Coverage.
<https://www.rtdna.org/news/rtdna-publishes-study-on-trust-in-local-news-elections-coverage>
- Thomson Foundation (2017). Covering Elections - Media Making Their Mark at Election Time.
<https://policycommons.net/artifacts/1674596/covering-elections/2406245/>
- UNESCO. (2018). Journalism, ‘Fake News’ and Disinformation: A Handbook for Journalism Education and Training. Fransa: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
<https://en.unesco.org/fightfakenews>
- Yıldız, Pınar. & Salmanoğlu-Erol, Ceren. (2018). Medyada Mülteci Kadınlar Yerel Medya Çalışanları İçin Hak Odaklı Habercilik Rehberi “Etik ve Politik Olarak Sorumlu Habercilik. Kadın Çalışmaları Derneği.
<https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1600>
- Yüksek, Deniz (2021). Kapsayıcı Belediyecilik Ve Göçmenlerin Kamusal Hizmetlere Erişimi: Yerel Politikalar İçin Öneriler Raporu. İstanbul: Türkiye Ekonomik Sosyal Siyasal Araştırmalar Vakfı (TÜSES)
- Zimbabwe Media Commission (2022). Elections Reporting and Peace Journalism Manual. UNESCO.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385484>

IPS İLETİŞİM VAKFI

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

